

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
BARAZA LA MITIHANI
MTIHANI WA UALIMU DARAJA LA A

652

ELIMU KWA MICHEZO

Muda: Saa 3.

MAJIBU

Mwaka : 2009

MAELEKEZO.

1. Karatasi hii ina sehemu **A, B** na **C**.
2. Jibu maswali **yote** katika sehemu **A** na maswali **mawili (2)** kutoka kila sehemu **B** and **C**.
3. Sehemu **A** ina alama **arobaini (40)** na sehemu **B** na **C** zina alama **thelathini (30)** kila moja.
4. Vikokotozi **haviruhusiwi** katika chumba cha mtihani.
5. Andika **namba yako ya mtihani** katika kila ukurasa wa kijitabu chako cha kujibia.

maktaba.tetea.org

SEHEMU A (Alama 40)

Jibu maswali yote katika sehemu hii

1. Toa maana ya michezo ya burudani na eleza nafasi yake katika jamii ya kisasa.

Michezo ya burudani ni shughuli ambazo watu hufanya kwa hiari yao bila shinikizo la ushindani mkubwa na mara nyingi hufanywa kwa ajili ya kujifurahisha na kujipumzisha. Hii inajumuisha michezo kama vile kukimbia kwa utulivu, kucheza mpira wa wavu kwa burudani, kutembea umbali mrefu, na michezo ya ndani kama karata au bao. Lengo kuu la michezo ya burudani ni kutoa faraja na kuondoa uchovu wa mwili na akili.

Katika jamii ya kisasa, michezo ya burudani husaidia kupunguza msongo wa mawazo unaosababishwa na maisha ya kila siku, hasa kutokana na changamoto za kazi na maisha ya kijamii. Kupitia michezo hii, watu hupata nafasi ya kupumzika na kujirejeshea nguvu za kiakili na kimwili.

Michezo ya burudani pia huimarisha mshikamano wa kijamii kwa kuwa hukutanisha watu kutoka makundi tofauti ya kijamii. Watu wanaposhiriki michezo hii, hujifunza kushirikiana na kushirikisha mawazo kwa urahisi zaidi.

Zaidi ya hayo, michezo ya burudani huimarisha afya ya jamii kwa kupunguza uwezekano wa kupata maradhi yasiyo ya kuambukiza kama shinikizo la damu na kisukari. Hii ni kwa sababu huongeza mzunguko wa damu na kuimarisha misuli.

2. Eleza umuhimu wa mashindano ya michezo shuleni kwa maendeleo ya wanafunzi.

Mashindano ya michezo shuleni yana umuhimu mkubwa katika kukuza nidhamu kwa wanafunzi. Mashindano haya huwafundisha wanafunzi umuhimu wa kufuata kanuni na taratibu, jambo ambalo huwajenga hata nje ya michezo.

Mashindano ya michezo pia hutumika kama njia ya kugundua na kukuza vipaji vya wanafunzi. Wale wanaoonyesha uwezo mkubwa hupata nafasi ya kushiriki mashindano makubwa zaidi na hatimaye kufikia hadhi ya kitaifa au kimataifa.

Vilevile, mashindano haya huwajengea wanafunzi uwezo wa kushindana kwa haki. Huwafundisha kukubali kushindwa bila manung'uniko na kushinda bila kiburi, jambo ambalo husaidia kujenga utu bora.

Mashindano ya michezo huchangia pia katika kuongeza ari ya kujifunza kwa wanafunzi. Baada ya kushiriki michezo, wanafunzi hupunguza msongo wa mawazo na kuwa tayari kwa masomo.

3. Jadili nafasi ya walimu wa michezo katika kujenga nidhamu ya wanafunzi.

Walimu wa michezo huchukua nafasi muhimu ya kuhakikisha wanafunzi wanajifunza kufuata sheria na taratibu za michezo. Nidhamu hii huendelezwa hata katika maisha ya kila siku ya mwanafunzi.

Walimu wa michezo pia huwajengea wanafunzi maadili ya kuheshimiana. Wanafunzi hujifunza kutambua thamani ya wenzao na kushirikiana nao kwa heshima hata wanapokuwa na tofauti.

Zaidi ya hayo, walimu hawa huwafundisha wanafunzi mafunzo ya uvumilivu na subira. Wanafunzi hujifunza kutokata tamaa wanapokumbana na changamoto, bali hujibidisha zaidi kufanikisha lengo walilojiwekea.

Aidha, walimu wa michezo huwasaidia wanafunzi kutambua umuhimu wa kazi ya pamoja. Nidhamu ya kikundi hujengeka pale kila mwanafunzi anaposhiriki jukumu lake ipasavyo ili kufanikisha lengo la pamoja.

4. Eleza nafasi ya michezo katika kuimarisha mshikamano wa kikabila na kitaifa.

Michezo hufuta tofauti za kikabila kwa kuwaleta watu kutoka makabila tofauti kushirikiana katika timu moja. Katika mazingira haya, watu hujifunza kuheshimiana na kushirikiana bila kuzingatia kabila lao.

Mashindano ya michezo ya kitaifa huimarisha mshikamano wa kitaifa. Wakati timu ya taifa inacheza, wananchi huungana pamoja kushabikia bila kujali makabila yao, jambo linaloongeza mshikamo wa kitaifa.

Zaidi ya hilo, michezo hujenga hisia za uzalendo. Wananchi wanaposhiriki au kushabikia michezo ya kitaifa, hujiona kama sehemu ya taifa moja lenye lengo la pamoja.

Pia michezo huchochea mshirikiano wa kijamii kwa kuondoa dhana potofu za kikabila. Hii hutokea kwa kuwa watu huunganishwa na lengo la pamoja la kufanikisha ushindi.

5. Changanua mchango wa michezo katika kukuza mshirikiano wa familia.

Michezo huwaleta wanachama wa familia pamoja, kwa mfano wanaposhiriki michezo ya burudani kama kukimbia au kucheza michezo ya ndani. Hii huimarisha mshirikiano na husaidia familia kujenga umoja.

Michezo pia huchangia katika kujenga mawasiliano bora ya kifamilia. Wanachama wa familia wanaposhirikiana katika michezo hujifunza kuwasiliana kwa uwazi na kushirikiana mawazo.

Zaidi ya hayo, michezo huwapa wazazi nafasi ya kushirikiana na watoto wao moja kwa moja. Kupitia ushirikiano huu, wazazi hupata nafasi ya kufuatilia maendeleo ya watoto wao na kuwashauri ipasavyo.

Aidha, familia zinazoshirikiana katika michezo hujenga upendo na mshikamano wa karibu zaidi. Michezo huchochea furaha ya pamoja, ambayo ni msingi wa mshirikiano imara wa kifamilia.

SEHEMU A (Alama 40)
Jibu maswali yote katika sehemu hii

6. Eleza changamoto zinazokumba wanawake wanaposhiriki katika michezo ya ushindani. Wanawake wanaposhiriki katika michezo ya ushindani hukumbana na changamoto za kijamii. Wakati mwingine jamii huamini kuwa michezo ni ya wanaume na hivyo wanawake hukatishwa tamaa kushiriki. Hali hii hupunguza ushiriki wao katika ngazi mbalimbali za michezo.

Changamoto nyingine ni ukosefu wa miundombinu na vifaa maalumu vinavyohitajika kwa ajili ya wanawake. Baadhi ya shule na taasisi za michezo hazina mipango thabiti ya kuendeleza michezo ya wanawake. Hali hii huwanyima nafasi ya kushindana ipasavyo.

Vilevile, wanawake hukumbana na changamoto za kifedha. Mara nyingi mashindano na udhamini huzingatia zaidi michezo ya wanaume na hivyo wanawake hukosa rasilimali muhimu za kufanikisha mazoezi na mashindano.

Aidha, changamoto ya dhana potofu kuhusu mwili wa mwanamke ni kikwazo kingine. Baadhi ya watu huamini kwamba michezo inaharibu maumbile ya mwanamke au kumpunguzia nafasi za kijamii, jambo linalopelekea wengi kukosa motisha ya kushiriki.

7. Jadili nafasi ya michezo katika kupunguza umaskini vijijini. Michezo huchangia kutoa fursa za ajira kwa vijana wa vijijini. Vijana wanaopata nafasi ya kushiriki michezo kitaalamu huweza kujiajiri au kuajiriwa na taasisi mbalimbali, hivyo kupunguza tatizo la ukosefu wa ajira.

Michezo pia huleta fursa za maendeleo ya kiuchumi kupitia biashara ndogo ndogo. Wakati mashindano ya michezo yanafanyika vijijini, wakazi hujishughulisha na biashara za chakula, vinywaji, na huduma nyingine zinazowaletea kipato.

Zaidi ya hayo, michezo huwapa vijana njia mbadala ya maisha bora. Badala ya kujiingiza katika vitendo vya kihalifu au uvivu, michezo huwajengea ari ya kujituma na kufanikisha ndoto zao za kiuchumi.

Pia, michezo ya vijijini huweza kuchangia kukuza utalii. Watu wanapofika vijijini kushiriki au kushuhudia mashindano, huongeza mapato kwa jamii husika kupitia huduma wanazotumia.

8. Eleza mchango wa michezo katika kuimarisha afya ya jamii. Michezo huimarisha afya ya moyo na mfumo wa damu. Shughuli za kimwili zinazofanyika wakati wa michezo husaidia kupunguza magonjwa yasiyo ya kuambukiza kama shinikizo la damu na kisukari.

Michezo pia husaidia kuimarisha afya ya akili. Kushiriki katika michezo hupunguza msongo wa mawazo na wasiwasi kwa sababu ya kuachia homoni za furaha kama endorphins.

Aidha, michezo huimarisha kinga ya mwili. Mzunguko wa damu unaochochewa na michezo husaidia kuimarisha mwitikio wa mwili dhidi ya magonjwa mbalimbali.

Zaidi ya hayo, michezo hujenga tabia ya kufanya mazoezi mara kwa mara. Jamii inaposhiriki michezo, hujifunza umuhimu wa mtindo bora wa maisha, jambo linaloongeza maisha marefu na yenye afya bora.

9. Changanua nafasi ya michezo ya jadi katika kutunza tamaduni za jamii. Michezo ya jadi ni urithi wa kijamii unaochangia katika kuhifadhi historia na mila za jamii husika. Michezo kama bao, kurusha jiwe, na ngoma za jadi husaidia vizazi vipya kuelewa utamaduni wa mababu zao.

Michezo ya jadi pia huimarisha mshikamano wa kijamii. Wanajamii wanaposhiriki michezo hiyo, hujifunza kushirikiana na kubadilishana mawazo kwa heshima na mshikamo.

Vilevile, michezo ya jadi huendeleza lugha na methali za kienyeji zinazotumika wakati wa michezo hiyo. Hivyo huchangia katika kudumisha urithi wa lugha ya jamii husika.

Pia, michezo ya jadi huchochea utambulisho wa jamii mbele ya mataifa mengine. Kupitia michezo hiyo, jamii hujivunia tamaduni zao na kuonesha upekee wao katika anga la kimataifa.

10. Eleza mchango wa michezo katika kukuza mshirikiano wa kisiasa kati ya mataifa.

Michezo hufanya kazi kama jukwaa la kuunganisha mataifa. Mashindano ya kimataifa hutoa nafasi kwa nchi mbalimbali kukutana na kushirikiana kupitia michezo badala ya migongano ya kisiasa.

Michezo pia huimarisha diplomasia kati ya mataifa. Viongozi na wananchi wanapokutana katika mashindano, huchochea mazungumzo ya amani na uhusiano bora wa kidiplomasia.

Aidha, michezo huondoa tofauti zinazoweza kusababisha migogoro ya kisiasa. Wananchi wa mataifa mbalimbali wanaposhirikiana kama timu au kushabikia kwa pamoja, hutengeneza mshikamano unaodumisha amani.

Zaidi ya hayo, michezo hujenga heshima kati ya mataifa. Mataifa yanaposhiriki mashindano kwa haki, hujenga jina zuri la kuheshimiana na kushirikiana kisiasa.

SEHEMU B (Alama 30)

Jibu maswali mawili katika sehemu hii

11. Eleza nafasi ya michezo katika kupunguza vitendo vya kihalifu miongoni mwa vijana wa mjini. Michezo huwapa vijana fursa ya kutumia muda wao kwa njia sahihi. Badala ya kujiingiza katika vitendo vya kihalifu kama uhalifu wa mitaani, michezo huwapa shughuli zinazojenga maisha bora.

Michezo pia huwajengea vijana nidhamu ya maisha. Kupitia kushiriki mashindano na mazoezi ya mara kwa mara, vijana hujifunza kuishi kwa kufuata sheria na taratibu.

Vilevile, michezo huwapa vijana fursa ya kujipatia kipato. Vijana wanaofanikiwa michezoni hupata nafasi ya kuajiriwa au kudhaminiwa, hivyo kuepuka vishawishi vya kihalifu vinavyotokana na umasikini.

Aidha, michezo huimarisha mshikamano wa kijamii miongoni mwa vijana. Vijana wanaposhirikiana michezoni, hujenga urafiki na mshikamo unaowafanya kuwa na mtazamo chanya badala ya kujihusisha na makundi ya kihalifu.

12. Changanua athari za michezo kwa mshikamano wa familia.

Michezo huchangia kuimarisha mshirikiano wa kifamilia. Familia zinaposhirikiana katika michezo ya burudani hujenga mshikamano wa upendo na mshirikiano wa karibu.

Lakini wakati mwingine michezo inaweza kuleta migongano ndani ya familia. Kwa mfano, endapo mzazi au mtoto atashirikiana kupita kiasi na michezo, huweza kuathiri muda wa kifamilia na kusababisha mfarakano.

Michezo pia huchangia katika kujenga urithi wa kifamilia. Familia inayoshiriki michezo kwa pamoja hufundisha watoto wao thamani ya mshirikiano na kujenga vizazi vyenye mshikamo.

Aidha, michezo huweza kuchangia katika utengano wa familia pale inapohusisha shinikizo kubwa la kifedha au ushindani kupita kiasi. Hali hii husababisha ukosefu wa maelewano ndani ya familia.

13. Jadili nafasi ya michezo katika kukuza mshirikiano wa kitaifa kupitia mashindano ya michezo ya shule.

Mashindano ya michezo ya shule huwaleta pamoja wanafunzi kutoka mikoa na maeneo mbalimbali ya nchi. Ushirikiano huu huchochea mshikamano wa kitaifa kwa kuwa huondoa dhana ya kikabila au kikanda.

Mashindano haya pia hujenga urafiki wa kudumu kati ya wanafunzi wa shule tofauti. Urafiki huo huendelea hadi utu uzima na kuchangia mshirikiano wa kitaifa katika nyanja nyingine za kijamii na kisiasa.

Zaidi ya hayo, michezo ya shule hujenga hisia za uzalendo. Wanafunzi wanaposhiriki kwa niaba ya shule au mkoa wao, hujivunia taifa lao na kuwa tayari kulihudumia kwa heshima.

Aidha, mashindano ya shule huunda jukwaa la kugundua na kukuza vipaji vitakavyoendeleza taifa katika ngazi ya kimataifa. Wanafunzi wenye vipaji wanapopewa nafasi ya kukuza uwezo wao, huchangia kuleta heshima kwa taifa lote.